

Груздь Олександр Іванович,
старший викладач кафедри організації
досудового розслідування факультету № 1
Криворізького навчально-наукового
інституту Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук;
Швидка Кароліна Олександрів,
курсант факультету № 1 Криворізького
навчально-наукового інституту Донецького
державного університету внутрішніх справ

ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ СТАТЕВИМ ЗЛОЧИНАМ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Анотація. Досліджено сутність і профілактику злочинів, які вчиняються щодо статевої свободи та статевої недоторканості неповнолітніх і малолітніх осіб. Розглянуто тенденції сексуального (статевого) посягання щодо неповнолітніх та малолітніх осіб в українській та зарубіжній практиці.

Ключові слова: злочини проти статевої свободи, сексуальне посягання, сексуальне насильство, неповнолітні.

Summary. The essence and prevention of crimes committed in relation to the sexual freedom and sexual integrity of minors and minors have been studied. The trends of sexual assault against minors in Ukrainian and foreign practice are considered.

Keywords: crimes against sexual freedom, sexual encroachment, sexual violence, minor.

У суспільстві серед багатьох проблем, пов'язаних із протидією злочинності, особливе місце займають насильницькі кримінальні правопорушення сексуального характеру, скоєні щодо неповнолітніх і малолітніх дітей, оскільки містять у собі загрозу фізичному і психічному здоров'ю дитині.

Насильство щодо неповнолітнього чи малолітнього характеризується як фізичне (пряме) або психічне (загроза або відкладене насильство). У статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон) представлені такі види насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне. Поняття «сексуального насильства» містить не лише зґвалтування, а й сексуальні домагання, непристойні пропозиції, а також будь-які образливі дії, що мають сексуальний характер [1]. Характерною ознакою сексуального насильства, як і будь-якого іншого виду жорстокого поводження з дітьми, є посягання на автономію, гідність дитини, примушування до небажаних для неї дій.

Пріоритетним завданням, що стоїть перед психологами, правоохоронними органами та батьками щодо протидії цієї категорії кримінальних правопорушень, є їх попередження.

Удосконалення форм та методів виявлення осіб із сексуальними відхиленнями та організація постійного спостереження за їх поведінкою можуть стати ключем до активізації боротьби зі кримінальними правопорушеннями на статевому ґрунті. Наприклад, пропонуємо запровадити досвід Сполучених Штатів Америки щодо реєстрації та обліку осіб, які вчинили злочини сексуального характеру. Ключова мета, яка переслідується нею, полягає у превенції скоєння нових злочинів, зокрема щодо дітей, і навіть у здійсненні контролю за особами, раніше засудженими за суспільно небезпечні дії сексуального характеру [2, с. 101].

Виділяють дві основні форми профілактики кримінальних правопорушень, що входять до системи запобігання кримінальних правопорушень: загальна та індивідуальна. Загальна профілактична робота передбачає встановлення та усунення причин та умов, що сприяють скоєнню кримінальних правопорушень. Індивідуальна профілактика передбачає позитивний вплив на осіб, які готують кримінальне правопорушення або схильні до його вчинення. Запобігти кримінальному правопорушенню означає безпосередньо впливати на особу, що виношує наміри вчинити кримінальне правопорушення, або на причини та умови, що дозволяють вчинити кримінальне правопорушення.

Загальна профілактика протиправних діянь повинна починатися з виявлення факторів, тобто виявлення, перевірки та оцінки обставин, що сприяють скоєнню кримінального правопорушення, після чого своєчасно та наступально здійснювати загально-профілактичні заходи, які мають полягати у наступному:

1. Припинення випадків оформлення на роботу в дитячі, виховні установи осіб, які раніше перебували на обліку в психоневрологічних диспансерах. Співробітники оперативного розшуку з профілактичною метою повинні своєчасно припинити спроби зазначених осіб працевлаштуватися у безпосередній близькості від дітей, інформувати про них керівників дитячих організацій та установ.

2. Здійснення контролю за діяльністю домоуправлінь щодо своєчасної перевірки ними справності та надійності заборів горищ, підвалів та занедбаних будівель, що дозволить скоротити (або виключити взагалі) кількість «безпечних», з погляду злочинця, місць можливого вчинення кримінального правопорушень та утруднити реалізацію протиправного наміру.

3. Розробка дислокації постів і маршрутів патрулювання з урахуванням аналізу оперативної обстановки, що складається на території, що обслуговується, та місць найбільш ймовірного скоєння статевого кримінального правопорушення, ретельний інструктаж співробітників, що заступають на службу, про методи виявлення та припинення таких діянь [3, с. 137].

Практика правоохоронних органів щодо запобігання, виявлення та розкриття насильницьких кримінальних правопорушень сексуального характеру, пошуку, затримання та викриття злочинців з усією наочністю свідчить про безперечний зв'язок між досягнутим рівнем інформаційної підтримки заходів з боротьби.

Як відомо, ефективність боротьби зі злочинністю взагалі та з насильницькими правопорушеннями сексуального характеру зокрема, багато в чому визначається рівнем інформаційного забезпечення, у зв'язку з чим доцільно у підрозділах органів внутрішніх справ додатково враховувати, систематизувати та аналізувати відомості щодо наступних категорій осіб:

- щодо яких кримінальні провадження, порушені за ознаками складів кримінальних правопорушень проти статевої недоторканності та статевої свободи особи припинені у встановленому законом порядку;

- шкірно-венерологічних, психоневрологічних диспансерів, інших медичних закладів, у тому числі осіб нетрадиційної сексуальної орієнтації;

- неповнолітніх, які виявляють елементи садизму, жорстокості щодо своїх однолітків.

- колекціонерів порнографічної продукції, особливо дитячої [4, с. 103].

З вищевикладеного можна зробити висновок, попередження злочинних посягань щодо неповнолітніх, що здійснюються на сексуальному ґрунті, є сукупністю соціально-економічних, духовно-моральних, організаційно-управлінських та правових заходів, орієнтованих на усунення причин та умов скоєння аналізованої категорії злочинних діянь становища неповнолітніх переважають у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019 р. Відомості Верховної ради України.

2. Туктарова І.М., Лапупіна Н.М. Деякі аспекти вдосконалення кримінально-правових норм та інститутів / Актуальні проблеми юридичної науки: збірка тез Міжнародної науково-практичної конференції «Тринадцять осінніх юридичних читань». Частина 2. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2018. С. 100–102.

3. Джужа А.О. Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання злочинам проти статевої недоторканності дитини: монографія / НАВС. Київ, 2016. 193 с.

4. Медведев В.С. Психологія злочинної діяльності: навч. посіб. / В.С. Медведев; НАВС. Київ: Атіка, 2017. 203 с.